kultūriniai horizontai nepasiekti, todėl tranšėja kasta iki projektinio gylio. Vertingų archeologinių radinių neaptikta.

Tyrinėjimų metu surasta daug archeologinių radinių: buitinės keramikos, koklių fragmentų, keletas metalinių dirbinių (vinys, pasagėlė ir kita). Šurfe 2 aptiktas sveikas herbinis koklis. Frontalioje koklio dalyje pavaizduoti du liūtai, laikantys skydą su jame pavaizduotais dviem kryžiais lygiais galais bei karūna virš jų. Koklyje pavaizduotas Lenkijos miesto Gdansko herbas. Radinys datuojamas XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia. Ankstyviausi kultūriniai sluoksniai šioje Vilniaus vietoje veikiausiai susiformavo XVI a. II pusėje. Apatiniuose kultūrinio sluoksnio horizontuose aptikti šiam laikotarpiu būdingi plokštiniai kokliai bei kiti artefaktai.

Dėl didelių gylių įžemis pasiektas tik šurfe 2 ir centrinėje perkasos dalyje. Iš šurfų sienelių aiškiai matyti, kad visi kultūrinio sluoksnio horizontai žemėja Š kryptimi – Vilniaus gynybinės sienos link. Taip yra todėl, kad tarp gynybinės sienos ir dabartinės Bazilijonų gatvės važiuojamosios dalies yra buvęs gynybinis griovys.

Ateityje susisteminus archeologinių tyrinėjimų metu surinktą informaciją, bus galima nupiešti aiškesnį šios Vilniaus miesto dalies istorinį-archeologinį paveikslą.

Bazilijonų St. 10

During the excavation at Bazilijonų St. 10, cultural layer horizons up to 3.7 m thick were recorded (Figs. 1–3). The earliest valuable cultural layer dates to the second half of the 16th century. A large quantity of finds was collected: panel (*Blattkacheln*) and 'pot-shaped' (*Topfkacheln*) stove tile fragments, sherds of household pottery, and several iron artefacts (heel plates, nails, etc.).

Diana Antropikaitė

Dainavos gatvė 3

2011 m. Dainavos g. 3 sklype ištirti 8 bendro 39 m^2 ploto šurfai. Tyrinėta teritorija nuo XVI a. priskiriama Vilniaus miesto istorinės dalies – Lukiškių (Totorių Lukiškių) priemiesčiui. Nuo XVII iki XIX a. Vilniaus miesto planuose Lukiškių priemiesčio pastatai ir žemės sklypai vaizduojami tik prie Neries. Centrinėje dalyje būta tuščių – kartais nurodoma, kad smėlingų – plotų, vietomis apaugusių mišku. Priemiestį kirto įvairūs keliai. 2011 m. tirtame sklype namai pradėti statyti tik XIX a. II pusėje – XX a. pradžioje. Tuo metu formavosi dabartinis gatvių tinklas.

Dainavos g. 3 sklypas archeologų anksčiau netyrinėtas. Netoli esančioje Lukiškių aikštėje žvalgomųjų tyrinėjimų metu nustatytas labai apardytas kultūrinis sluoksnis, pradėjęs formuotis XVI a. (1992 m. K. Katalynas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 1957; 2004 m. K. Katalynas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 4345). Į R ir V nuo Dainavos g. 3 sklypo aptiktas tik XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis: Jono Andriaus Domaševičiaus g. 9 teritorijoje didesnė kultūrinio sluoksnio dalis susiformavusi XX a. Virš įžemio fiksuotame pilkos spalvos horizonte ankstyviausia rasta keramika datuojama XIX a. (1997 m. S. Sarcevičius; žr. *LIIR*, f. 1, b. 2889). A. Rotundo g. 4A teritorijoje žvalgomųjų tyrinėjimų metu aptiktos ir vėliau išsamių tyrinėjimų metu ištirtos XIX a. kapinės (2010 m. R. Žukovskis; žr. *ATL 2010 metais*, Vilnius, 2006, p. 179–181). Spėjama, kad XIX a. viduryje čia galėjo būti choleros aukų kapinės. Nuo paviršiaus iki pat smėlio ir priemolio sluoksnio, kuriame buvo kapų duobės, fiksuotas pilkos žemės, maišytos su statybinėmis ir buitinėmis XIX–XX a. šiukšlėmis, sluoksnis.

1 pav. Akmenų grindinio su lataku fragmentas šurfe 5. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 1. The fragment of stone paving with a gutter in test pit 5.

2 pav. Plokštinis koklis iš šurfo 4. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 2. A panel stove tile (Blattkachel) from test pit 4.

2011 m. Dainavos g. namo 3 sklypo R dalyje tirti 3 šurfai (1, 2, 3), V dalyje – 4 šurfai (4, 5, 6, 7). Dainavos g. tirtas šurfas 8. Kultūrinio sluoksnio storis siekė nuo 80 cm iki 2,6 m. Dviejose vietose stebėti perkasimai (šurfai 7, 8). Šurfe 8 perkasimas požeminiam kanalizacijos kolektoriui siekė iki 4 m gylį (giliau nebuvo kasta dėl biraus grunto).

Kultūriniai horizontai datuojami XIX a. II puse – XX a. Sklypo R dalyje tirtuose šurfuose fiksuoti beveik analogiški kultūrinio sluoksnio horizontai. Iki 60 cm gylio stebėti XX a. sluoksniai. Giliau buvo smėlingos–žvyringos žemės sluoksnis ir po juo iki įžemio susiformavę XIX a. II pusės – XX a. pradžios tamsiai ir šviesiai pilkos žemės horizontai. Visuose šurfuose virš įžemio, 0,9–1,4 m gylyje buvo smėlingas pilkos–rusvos žemės sluoksnis – pirminis žemės paviršius. Sklypo V dalyje iki 30–40 cm gylio buvo XX a. sluoksniai, kuriuos tokiame gylyje fiksuotas žvyringos žemės tarpsluoksnis skyrė nuo žemiau esančių XIX a. II pusės – XX a. pradžios šviesiai ir tamsiai pilkos žemės sluoksnių. Kaip ir sklypo R dalyje po šiais sluoksniais susiformavęs smėlingos pilkos–rusvos žemės sluoksnis – buvęs pirminis žemės paviršius. Smėlingi centrinės Lukiškių dalies plotai dažnai vaizduojami XVII–XIX a. Vilniaus miesto planuose bei minimi istoriniuose šaltiniuose (žr. Jogėla V., Meilus E., Pugačiauskas V., *Lukiškės: nuo prie-*

miesčio iki centro (XV a. – XX a. pradžia), Vilnius, 2008, p. 39, 44, 72, 79)

Sklypo R dalyje (šurfe 1) įžemio lygyje pastebėti arimo pėdsakai. Sklypo V dalyje, kieme prie Gedimino prospekto 48, tirtas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios akmenų grindinio su lataku (orientuotas Š–P kryptimi) fragmentas (1 pav.). Galima manyti, kad šioje vietoje būta gatvelės ar skersgatvio, arba buvo išgrįstas tarp namų buvęs kiemas ar jo dalis (?).

Kitose tirtose sklypo vietose stebėti nesuardyti kultūrinio sluoksnio horizontai su XIX–XX a. datuojamais radiniais. Apatiniuose horizontuose tarp XIX a. keramikos rasta keletas XVII–XVIII a. radinių. Dauguma jų – rudai glazūruotos buitinės keramikos fragmentai. Rasta taip pat baltai glazūruotų ir dažytų XIX a. koklių fragmentų (2 pav.), stiklinių (buteliukai), geležinių (vinys) dirbinių. Radinių gausa išsiskyrė šurfas 4, tirtas prie pat namo (Gedimino prospektas 48) sienos pamatų. Daug XIX–XX a. I pusės keramikos bei koklių fragmentų rasta šurfe 7 fiksuotame perkasime (tarp radinių perkasimo grunte buvo nedidelio, kaip manoma, špicų veislės, šuns skeleto kaulai). Dainavos gatvėje tirtame šurfe 8 atidengtas XX a. I pusės požeminis kolektorius (3 pav.). Perkasimas šiam kolektoriui stebėtas iki 4 m gylio.

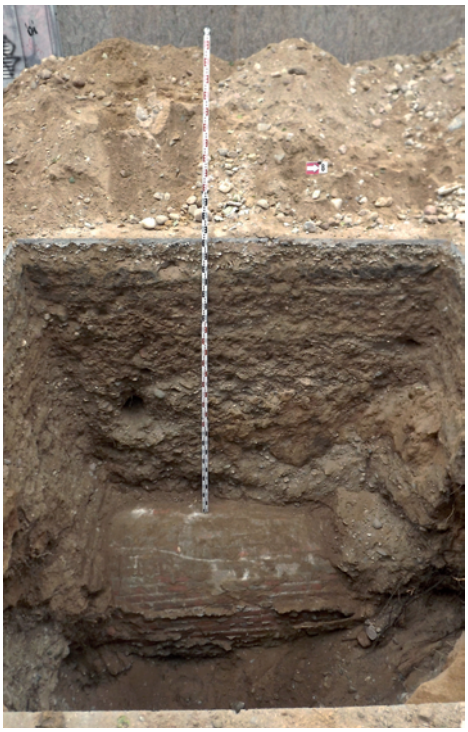

3 pav. Požeminio kanalizacijos kolektoriaus fragmentas šurfe 8. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 3 The fragment of underground sewerage collector in test pit 8.

Taigi iki XIX a. vidurio – II pusės dabartinės Dainavos g. 3 sklypas buvo tuščias. Čia galėjo būti miestiečių daržai ar gyvulių ganyklos. XIX a. II pusėje – XX a. pradžioje, suintensyvėjus urbanistiniam procesui, išgrįstas akmenų grindinys, aptiktas sklypo V dalyje. Apie XX a. 3-iąjį dešimtmetį dabartinės Dainavos gatvės ruože (tuometinėje *ul. Sierakowskiego*) įrengtas požeminis kanalizacijos kolektorius. Tai rodo, kad tuo metu ši miesto dalis buvo integruota į bendrą miesto vandens ir kanalizacijos sistemą.

Dainavos St. 3

In 2011, during a field evaluation at Dainavos St. 3, eight test pits (a total of 39 m^2) were excavated. This territory belongs to the suburb of Lukiškės in the historical part of Vilnius. The 17th–19th-century city plans portray empty plots, sometimes wooded, in the central part of Lukiškės, where this plot was excavated. Buildings began to be erected on the plot only in the second half of the 19th – early 20th century.

A 0.8–2.6 m thick cultural layer dating to the second half of the 19th–20th century and containing coeval finds (Fig. 2) was recorded during the excavation. Test pit 5 contained a fragment of late 19th – early 20th-century stone paving with a gutter (Fig. 1), which could have been laid on this plot after a house had been erected. A fragment of an underground sewerage collector from the first half of the 20th century (Fig. 3) was unearthed in test pit 8.

Zenonas Baubonis,
Mindaugas Mačiulis

Tyrinėjimai Sereikiškių parke

UAB „Pireka“ užsakymu, rengiantis Sereikiškių parko atkūrimo darbams (projektą rengė SĮ „Vilniaus planas“), 2011 m. spalio–gruodžio mėnesiais projektuojamų inžinerinių tinklų, dekoratyvių vandens elementų, vartų vietose buvo atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai, kurių metu šurfais bei perkasomis buvo ištirtas bendras 142 m^2 plotas (1 pav.).

Parko P dalyje, būsimų inžinerinių komunikacijų vietose archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis fiksuotas šurfuose 1, 3, 4, 23.

Šurfe 1 po 45–50 cm storio XX a. II pusės bei 60–65 cm storio XIX a. II pusės supiltiniais sluoksniais atkastas iki 1 m storio XVIII a. kultūrinis sluoksnis su XVII–XVIII a. radiniais: buitinės žiestos keramikos šukėmis, plokštinių, karnizinių koklių fragmentais, monetomis. Po šiuo sluoksniu fiksuotas įžemis – žvyringas smėlis. Šurfas iškastas iki 2,7 m gylio.

Šurfuose 3, 23 po analogiškais supiltiniais XIX–XX a. sluoksniais atkastas 1,3–1,4 m storio XVIII a. I pusės kultūrinis sluoksnis su to meto radiniais: koklių fragmentais, žiestos keramikos šukėmis. Šurfai iškasti iki 2,2 m gylio. Įžemis šurfe 3 nepasiektas dėl jį užliejusio gruntinio vandens. Geologinių tyrimų metu nustatyta, jog šurfe 3 archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis dar tęsiasi 1,6 m. Po šiais sluoksniais geologiniame gręžinyje pasiektas įžemis – vandeningas žvyras.

Šurfe 4 po aukščiau minėtais paviršiniais 1,3 m storio XIX–XX a. sluoksniais atkastas 80 cm pločio, 2 m ilgio bei iki 90 cm išlikęs sienos fragmentas, orientuotas P–Š kryptimis. Siena rišta kalkių skiediniu iš 20x10–15x7 cm dydžio plytų bei įvairaus dydžio akmenų. Po šiuo sluoksniu šurfe fiksuotas apie 40 cm storio fragmentiškas XVIII–XIX a. pradžios juodos žemės kultūrinis sluoksnis su to meto radiniais: keramikos šukėmis, koklių fragmentais. Įžemis nepasiektas dėl užliejusio gruntinio vandens. Šurfas iškastas iki 2,7 m gylio (2 pav.). Geologinių tyrimų metu nustatyta, jog šurfe 4 archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis dar tęsiasi 80–90 cm.

Kituose parko P dalyje kastuose šurfuose (5–7, 21, 22) archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta. Fiksuoti supiltiniai 1,1–1,3 m storio XIX a. II pusės – XX a. vidurio sluoksniai su gausiais to meto radiniais: dekoratyvinių plytelių fragmentais, koklių nuolaužomis, osteologine medžiaga ir t. t. Po šiais sluoksniais šurfuose fiksuoti sąnašinio biraus smėlio, žvyro sluoksniai.

Parko centrinėje dalyje archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis fiksuotas būsimų inžinerinių komunikacijų vietose ištirtuose šurfuose 24, 28, 29 bei projektuojamo tvenkinio vietoje kastame šurfe 25.